

federalizma je: vsem osebno svobodo pridobiti ali obenem pa tudi vsem dobro gmotno (materielno) stanje pod zaščito te svobode asigurati. Vsi dobri vspehi na polji socialne reforme, kakor: delavske zadruge (Arbeitergenossenschaften), postavodajalstvo za stran fabrik in železnic, težnja za tem, da se države razvojničijo in da se „milica“ vpelje, resnične poprave v davkarstvu itd. spadajo v področje ekonomičnega federalizma.

Prihodnjič bomo govorili o raznovrstnih komunističnih in socialističnih sistemah; začeli bomo pri Francozih.

Dopisi.

Iz Lokavca na Goriškem 8. mal. srp. A. S. (Po naključni zakasnjeno.) Dovolite že skozi 16 let zvestemu naročniku „Novic“ malo prostora, da pové, kako se pri nas godí. Letošnja spomlad nam je zelo neugodna bila, večidel mokra in mrzla. Trta je posebno trpela; tam pa tam se še zdaj v cvetji nahaja, tako, da stari ljudje ne pomnijo tako kasnega cvetenja. Delavci pa so grozno dragi, in še dobiti se ne morejo za dobro plačo. Senožeti obetajo obilo košnje; pšenica in ječmen sta lepa, krompir pa je začel bolehati in tam pa tam že gnjije; fižol je zima poškodovala; turšica je še majhna. Za dolgo mokroto sledi rada suša, in tako se je tudi pri nas letos kaj tacega bati. — V nedeljo 16. rožnika se je tudi pri nas za papeževe petindvajsetletnico lepa cerkvena slovesnost obhajala; naj mili Bog še dolgo poživi sv. očeta. — Naša občina šteje čez 1000 duš; cerkvene zadeve imamo vse v lepem redu, zato hvala našemu častitemu dušnemu pastirju, in tudi marljivemu gosp. vikarju; al učitelja, učitelja za ljudsko šolo živo potrebujemo. Al kako ga plačati pošteno, ker so naši ljudje večidel siromaki? Kedar uboga vas sama ne more, takrat — tako sem že enkrat v ljubih naših „Novicah“ bral — naj se županstvo ali krajno šolsko svetovalstvo s prošnjo obrne do višega c. kr. deželnega šolskega sveta (v Gorico), da revnemu kraju naklone pomoč iz cesarskega zaklada, tako imenovanega „Normalschulfond“. Zato županstvo na noge! Kdor trka, se mu odpré!

Iz Idrije. (Društvu „Šola“) so darovali: Gosp. F. Stegnar, šolski nadzornik 20 gold., gosp. Žerjov, sodnijski pristav 10 gold., gosp. Lapajne, trgovec 20 gld., gosp. Rupnik, učitelj 5 gold., gosp. Lapajne, učitelj 20 gold. (Vse darove bode društvo po časnikih spričevalo.)

Krško na Dolenskem 28. julija. — Evo, dragi čitatelj lep „štükelc“ krških „feuerwehristov“, ktere je po velikem trudu tukajšnji c. kr. okrajni komisar pl. Rutkovski skupaj spravil. Popoldne 26. dne t. m. sta 2 junaka v opravi „štajgarjev“ šla na sejm k sv. Ani v Leskovcu. Ondi sta se ta junaka spravila nad gasilnico Leskovško in meni nič tebi nič vodo brizgati začela med ljudstvo in konje. Na te predrzne burke se oglasi eden ondašnjih prebivalcev z besedami: „hočete li konje splašiti in v tesnobi ceste napraviti veliko nesrečo?“ Na to pa plane eden teh škropivcev nad kmeta in mu založi zaušnico. Kaj bi bilo lahko iz te razuzdanosti postalo, ako bi po pravici razdraženih kmetov ne bili rodoljubni gospodje potolažili, vsak sam sprevidi. Naj svet zdaj spet sodi, čemu so ti ljudje! Kaj pa bo c. kr. okrajni glavar grof Chorinsky v tej zadevi storil? Občinski svetovalec v Leskovcu je že tožil.

Iz Cerknice 1. avgusta. F. H. (Strašno nesrečo) smo doživeli Meniševci včeraj popoldne ob 4. uri. To-

liko je bilo toče, da je še danes po dolinah 3 čevlje na debelo leži! Žetve ne bo treba nobene, drevje pa je oklestila kakor s sekuro. Bog pomagaj!

Iz Kamnika 17. julija. — Evo! čitatelj „Novic“ iz naslednjega, kako se naš mili jezik uradno psuje, da neka posebna groza in jeza se mora nehoté človeka lotiti, ko vidi in čita strašno oskrunjevanje jezika in teptanje svetih pravic našega naroda. Temu v dokaz naj sledita 2 lista, da bode svet vedel in sodil po pravici, kakove kukavice imamo v svojem središču. Srenjsko predstojništvo v Podhruški je Janezu Debevcu dalo sledeči ubožni list: „Ubožni list, s katerim podpisano srenjsko in farno predstojništvo potrди, da Janez Debevec, kajžar v Rožičnem št. 8, razun svoje kajže nima družega premoženja. Zavolj tega ne more ne zdravnika ne zdravil plačevati, katerih v svoji hudi bolezní potrebuje“. — Na to spričalo je zapisal c. k. okrajni kirurg M. Saurau to-le opazko: „Der das geschrieben, soll sich erklären, was das heissen soll, ich bin noch nicht so weit vorgeschritten — mir ist eben so mit einem leeren Bogen gedient“.

Drugo spričalo gosp. predstojnika fare sv. Neže na Selih se je glasilo tako-le: „Spričevanje. Da je Rozala Borštnar, ljubljanska najdenka v oskrbovanji in reji pri Ani Resnek na Žobejevem hišna šte. 6 res bolna in toraj zdravniške pomoči potrebna, s tem farno predstojništvo na znanje dá“. — Na istem listu tega spričala se bere to-le: „Jest na sastopem te sprache, prosem u tak sprach pisat, de bom sastopou — je tud sapovedano toko pisat, de se sastopmo — Smo na Kranskem, jest sem terd Kranz — sato se pa ni treba spakovat dergazh — koker je nas mat uzhila — po Kransk — po Kransk. Prosem — pa ne nezhamert —“.

Pošteni Slovenec, pravični Nemeč! pitam vas, je mar to spoštovanje §. 19. ako se c. kr. ranocelniki drznejó tako ravnati?! Kje je spoštovanje do urada srenje in do urada županije, da se tako predrzno in zasramljivo odgovarja od c. k. ranocelnika na slovenske spričbe vsacemu otroku razumljive? Kaj k temu pravi sl. deželni odbor? kaj sl. c. k. vlada? Kaj ne, gospodine Saurau! kruh slovenski, in vino in pivo domače to vse Vam tekne jako dobro, a jezik naroda Vam je žolc v želodcu? — Takemu ravnanju mora konec biti. Če ne znate jezika našega, učite se ga! Ako pa nočete, prejmite za „Wanderstab“ in romajte — v nemški „rajh“!

Iz Ljubljane. (Deželni šolski svet) je imel 27. dné julija sejo, ki je bila prva svedočba, da ministerstvo nauka ima resno voljo odstraniti ono sistemo, kateri po besedah Helfertovih glavni namen je bil ponemčiti šole v vsej Avstriji, začemši to nepošteno, pravo národno hudo žalijoče delo že z ljudskimi šolami. Ministerstvo sedanje previdi, da eden glavnih pogojev temu, da se dožene zaželena sprava vlade z različnimi narodi, je to, da se starodavna krivica bacne iz šol in da na njeno mesto stopi to, kar po vsem svetu zahteva naravno pravo, da šole postanejo svetišče, v katerem se mladež po najloži poti uči za življenje potrebnih vednosti. Opustivši za danes vse druge obravnave ožjega okroga povemo iz te seje tedaj le dve, ki ste splošne važnosti, s tem dostavkom, da je v tej seji že bil pričujoč dr. Costa in da je v to sejo prišel tudi dr. Vrečko, c. k. deželni šolski nadzornik. Omenjene važnejše točki bile ste te dve:

Gosp. minister nauka dr. Jireček, ki, v soglasji z državnimi našimi poslanci, je ves za to, da v gimnazijah kranjskih in v realki ljubljanski je učni

jezik za polovico naukov slovenski, za polovico pa nemški, je vprašal deželni šolski svet: naj mu pové, kaj on misli o utrakvističnem učenju, in kateri predmeti naj se učijo slovenski, kateri pa nemški. Predno pa šolski svet odgovori na to ministrovo vprašanje, ki se popolnoma sklada s prejšnjimi sklepi kranjskega deželnega zbora (dokler ni „premodri“ minister Giskra dr. Bleiweisu 1869. leta v Ljubljani rekel, da utrakvizem je „pedagogična norost“, kterege vlada nikakor ne bo potrdila) je šolskemu svetu treba zvedeti mnenje ravnateljstva gimnazijskega in realkega in pa šolskega nadzornika Vrečkota (Holcinger je o tem vprašani popolnoma „coecus de coloribus“, ker kakor Giskra-Hasnerjev nadzornik kranjskih in štajarskih gimnazij ne besedice slovenske ne ume!). Zato je danes vkrenil deželni šolski svet, naj se ukaže imenovanim gospodom, da kar hitro poročajo, ker do konca avgusta mora biti poročilo šolskega sveta v rokah ministrovih, ki že v prihodnjem šolskem letu hoče vpeljati tako predru-gačenje naših gimnazij in realk. — Drugo, o čemur ministerstvo želi izvedeti mnenje deželnega šolskega sveta, je postava, ki jo je lanski deželni zbor osnoval o učnem jeziku javnih ljudskih šol na Kranjskem in v preparandijah. Poročevalec je bil c. k. deželni nadzornik ljudskih šol dr. Jarc; on je postavil, po deželnem zboru osnovani za ljudske šole, v vsem pritrdil, rekši, da je popolnoma v temeljena in čisto naravna; isto tako jo je zagovarjal c. k. vladni svetovalc Hočevnar; ker tudi gospodje dr. Pogačar, Šolar in Praprotnik so v polnem soglasju bili s postavo, osnovano po deželnem zboru, ni dr. J. Bleiweis-u in dr. Costi treba bilo zagovarjati je več kakor da sta zavračala ugovore dr. Vrečko-ta, ki čisto nič novega zoper to postavo ni vedel povedati, nego to, kar se je temeljito pobilo že v zboru deželnem. Dr. Vrečko ne vidi nobene sile o tem, da stariši otroke po novi postavi morajo 8 let pošiljati v ljudsko šolo, a to mu je sila, da se v njej učijo v maternem jeziku! Pač čudni svetniki so nekteri šolski svetniki!! Obveljal je sklep, da deželni šolski svet pritrdi deželnemu zboru, s 7 glasovi zoper 1. Čeravno je o učnem jeziku v preparandiji ljubljanski to na eni strani vmes hodilo, da šolski svet je že letos enkrat, ko ni bilo še nade, da že za prihodnje leto se potrdi postava deželnega zbora, nasvetoval ministerstvu predmete, ki naj se začasno v slovenskem, in druge, ki naj se v nemškem jeziku učijo, vendar je tudi drugi oddelek postave, ki jo je osnoval deželni zbor kranjski in ki se tiče preparandij, bil z veliko večino sprejet.

In tako pričakujemo nove — bolje — dôbe za šolstvo naše.

— (Vsi cesarski namestniki in deželni predsedniki) so te dni na Dunaj poklicani; ministerstvo se hoče z njimi posvetovati o preuredbi volilne postave za deželne zборе, za katero se tudi deželni zbor kranjski že več let poganja.

— (Iz seje deželnega odbora 29. julija.) Ker se prvi dveletni tečaj deželne gozdarske šole v Šnepkerku prihodnji mesec konča, se sprejme 8 družih mladenčev v Šnepérsko šolo na deželne stroške. Pogoje za sprejem v to šolo naznanja „Oglasnik“ Novic in „Laib. Zeitg.“ — Sprejemajo se pa v to šolo z dovoljenjem svetlega kneza g. Schönburg-Waldenburga tudi dijaki za plačilo. — Ker cestna postava od 14. aprila leta 1864. s svojim dodatkom od 28. januarija leta 1867. po večletnih skušnjah se kaže pomanjkljiva, je deželni odbor sklenil, da se naprosi ces. kr. okrajni glavar v Postojni gosp. Globočnik, da bi jo kot izvedenec pregledal in potrebne poprave in preuredbe na-

svetoval, da potem deželni odbor svoj predlog že za prihodnji deželni zbor pripravi. — Deželni odbor je v porazumljenji z deželno vlado in z ljubljanskim mestnim magistratom sklenil, da iz tehtnih vzrokov popusti pogodbo z Völlheim-om zastran Cornovega grabna na ljubljanskem mahu.

— (Novo posvečenih mašnikov za Kranjsko) je letos 30, in sicer po dovršenem bogoslovju 25, 5 pa po dovršenem 3. letu. Toliko število je poslednja leta redko bilo in bode žalibog! redko ostalo, dokler se ne odpravi nesrečna nova vojna postava. — Naj pri tej priliki omenimo, da po dovoljenji milostljivega knezoškofa bilo je nekoliko gospodov bogoslovcev, ki so strokovnjaki v slovenščini, naprošenih, da rokopis slovensko-nemškega slovnika Zalokarjevega z dodatki iz Miklošičevih, Cafovih in Majarjevih rokopisov prepisejo na velike prostorne pôle in delo pripravijo tako, da vrednik slovnika lahko dopiše, kar je še treba, drugo popravi in preuredi brez zamudnega prepisovanja. Gospodje bogoslovci so pred odhodom svojim hvalevredno dovršili ta nálog in prepisali vso tvarino na 1052 pôl. In tako rokopis čaka zdaj le še zadnje roke vrednikove. Želeti je zdaj, da bi se kmalu mogel začeti tisek tega silno zavlečenega dela in se spolnile besede oporoke blagega knezoškofa Wolfa, rekočega: „um meinen sehnlích harrenden Landsleuten“ itd.

— (Na čitalničnem vrtu) je v soboto zvečer bila prav lepa veselica Anicam na čast. Gostilničar čitalničn g. Kham je veselišče lepo okinčal; velecenjena godba c. k. grof Huynovega polka, ki jo je gosp. polkovnik prijazno poslal, svirala je na veliko pohvalo mične melodije; pevci čitalnični so prepevali vmes mile pesmi, in bengalični ogenj je razsvitljeval vesele obraze zbranih gostov (nad 1000), med katerimi smo radostni videli tudi prečastitega gosp. polkovnika s prijazno gos-pó njegovo in veliko število družih gospodov oficirjev. Radeckovo „popotnico“ kakor tudi „venec narodnih naših pesem“ je kapela morala ponavljati, toliko je bilo ploska. Gotovo se vsakdo radosten spominja prijaznega večera. — Kazinarji pa so drugi večer na kazininem vrtu obhajali „Annenfest“, pri katerem jim je „Schützenkapelle“ muzicirala, kateri po domače v Ljubljani pravimo „navžarji“. „Tagblatt“ sicer poroča, da to, kar so igrali, je bilo „mit stürmischen Beifall“ sprejeto. Ta „sturm“, ki sta ga menda naredila gospoda Schaffer in Keesbacher, nas je pa opomnil znane nemške prislovice: „wenn man keine Fräule hat, tanzt man auch mit 'm Stubenmadel“. Veliki nemškutar ni nikoli v zadregi, da ne bi iz „nič“ ne naredil na papirji „veliko“!

— (Razstava malarskih umotvorov) se je pretekli teden v reduti odprla. Na ogled postavljenih je 77 slik (podob), med katerimi tudi lepi „Križev pot“, ki ga je naš rojak Frankè v Benedkah malal za cerkev v Cerkljah.

— (Državnih ali cesarskih žebcev) se je na Kranjskem spuščalo letos 18, h katerim se je pripeljalo leto in dan 575; po takem je v primeri na enega žebca prišlo 31 kobil. Dohodki državni za spuščanje teh žebcev so znesli 938 gold.

— (Novi list) bo izhajal v Ljubljani po dvakrat na mesec pod imenom „Južni Sokol“, ter bo donášal članke o telovadbi in o vojaštvu z beletr. feljtonom. Lastnik mu bode J. Z. Vesely, vrednik pa A. Kremžar. Želeti je, da bi se razširil ta list med ljudstvo, kajti potreben je posebno učiteljem telovadbe in sploh mladini. Prva številka pride na svitlo 5. avgusta t. l., naročnina znaša 2 gold. 16 kr. za celo leto, katero naj se blagovoljno pošilja pod napisom: „J. Z. Vesely, šentpetersko predmestje št. 140 v Ljubljano od 1. avgusta naprej, —

do 1. avgusta pa pod napisom: „J. Z. Vesely, špitalske ulice, Ljubljana“.

— (Na tabor v zgornje Buhle na Koroškem za prihodnjo nedeljo) kdor želi po napol znižani ceni po železnici se peljati, dobi tudi pri vredništvu „Novic“ nakaznice za to.

— (Dramatično društvo) je razposlalo knjige za 4. društveno leto (1870.) vsem častitim družabnikom. V kraji, kjer je po več družabnikov, jih sprejmo od dotičnih gosp. poverjenikov, od katerih so jih sprejeli lansko leto. Naj se tedaj blagovolé obrniti na gosp. poverjenike, katerim se ob enem lahko izročijo letne doneske za tekoče društveno leto.

Odbor dram. društva.

— (Ljubljansko telovadno društvo „Sokol“) napravi v nedeljo 6. dne t. m. zjutraj ob 5. uri izgred v Moravče čez Laze, Dolsko, sv. Heleno in Zaloški grad. Prvi počitek napravijo Sokolovci v Dolskem in gredó potem v cerkev sv. Helene k maši. Po obedu, kateri bo ob eni uri pri Jurketu v Moravčah, bo svirala godba in se bo telovadilo, pelo in plesalo do 5. ure. Potem pa odrine društvo na Laze, od koder se pelje po železnici ob 8. uri v Ljubljano.

— (Konstitucionalci) so unidan imeli nekaj tacega, kar bi bilo imelo podobno biti „občnemu zboru“, ako bi ne bilo celó mala peščica „družabnikov“ pričujoča. Vendar jim je pridigoval vitez Kaltenegger, c. kr. viši finančni svetnik. In kaj jim je pridigoval? „Časi so za nas ustavoverce zdaj mršavi, treba, da še bolj kakor dozdej „stojimo na vahti“.“ Hudobni ljudje pravijo, da, ko bi bil Kaltenegger pevec, bi bil pri tem izkliku intoniral „die Wacht am Rhein“, in vsa grmada konstitucionalcev pela bi bila za njim to — „avstrijsko“ himno.

— Ravnokar slišimo, da je c. k. ministerstvo kmetijstva pisalo družbi kmetijski, da letos ne bo niti v Gorici niti v Gradcu in nikjer kmetijskih podukov za ljudske učitelje, ker državni zbor je iz proračuna letošnjega ministerstvu kmetijstva toliko izbrisal, da ne more učiteljev nikamor poslati.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Ta teden je napovedan po časnikih za „tih teden“, to je, politični „tih teden“, v katerem bode vlada vse drugo na stran djala in le s Čehi skušala spravo do konca dognati. Ta teden bode tedaj res odločiven za Avstrijo, kajti kraljevina Češka na vsako stran največ tehta v našem cesarstvu, in slovanski narod te kraljevine se nikakor ne bode in se ne more sprijazniti z ustavo „decembersko“. Grof Hohenwart je na-se vzel težko nalogo, da privabi Čeha sopet k vzajemnem delovanju z družimi narodi, kateremu so se dozdej stanovitno odtegovali. Naj bi se mu posrečilo! Grozna nesreča bila bi za Avstrijo, ako bi zopet spodletela sprava s Čehi, kajti brez njih je vse drugo nič. Ako pa se dovrši ž njimi porazumljenje, dognalo se bode tudi z vsemi družimi, ker vlada ne more in ne sme odreči drugim narodom, kar je njihovo pravo, ako enemu dovoli, kar je njegovo. Zato nepopisljivo radovedni čakamo, kaj prinese konec tega. Znamenja so ugodna. Naj bi po političnem „tistem tednu“ nastopil „veliki teden“ sprave narodov, v katerem tudi iz groba vstane ravnopravnost slovanska!

— Finančna postava za letošnje leto, katero je sklenil državni zbor in potrdilo Njihovo Veličanstvo, se v glavnih točkah glasi tako-le: Državni stroški skupaj znašajo 345 milijonov in 676.940 gold., do-

hodki po nabranih davkih in družih doneskih pa 333 milijonov in 949.907 gold. Po takem manjka konec leta 11 milijonov in 727.003 gold. Kako se bode teh 11 milijonov pridobilo, skrbela bo posebna postava. Vsi davki (direktni kakor indirektni) se poberó po dosednji razmeri; kar se pa tiče priklad na direktne davke, ima veljati sledeče: 1) pri zemljiškem (grunt-nem) davku in pri davku od hišne najemščine razun dosednjega davka in dohodkine davek nadomestujočega tretjinskega privrška pobira se še izredna priklada ene tretjine navadnega davkovskega zneska. — 2) Pri davku za razrede hiš se razen navadnega davka še izredno pobira priklada v znesku celega tega davka. — 3) Davek od pridobnine in dohodkov (Erwerb- und Einkommensteuer) se pobira po dosedanjem znesku, na vrh pa še izredna priklada tudi v visokosti celega tega davka. Le od takih, ki vsega davka od pridobnine in dohodnine skupaj ne plačujejo več kakor 30 gold., se ima izredna priklada pobirati v znesku 7 desetink od navadnega zneska. Od pridobitnega hišnega davka tacih hiš, ktere so vse ali vsaj deloma tega davka proste, se plača za letošnje leto 5 od 100 od čistega dohodka tacih pohištev.

— Deželni zbori se začnó prihodnji mesec, al v sredi meseca ali kasneje, se nič še ne vé, ker nekteri deželni zbori se bodo menda še razpustili in bodo potem še le nove volitve.

— Po časnikih poka glas, da Beust dela na to, da bi se sešla cesar naš in nemški cesar. Ali Avstrija še nima dosti nesrečnih skušinj od shodov pruskih? Ali je Beust že pozabil groznih političnih nasledkov, ki so izvirali iz imen: Gastein, Biaritz in Ems?

Listnica vredništva. Gosp. Fr. Saurau v K.: Ker je dopisnik „Novic“ že v dopisu v 27. listu popravil, da kontr. L. ni P. tožil zaradi tega, da je nosil križ, dostavimo po Vaši želji, da ga tudi Vi niste tožili, ampak da je ubogi P. bil v stiski le zaradi „velicega hudodelstva“, da se je predrznil napraviti slovanski napis do kamniške c. k. davkarije!! To se ni godilo na Turškem pod vlado sultanovo, ampak zgodilo se je v Kamniku im Jahre des Ausgleiches anno 1871. — Gosp. Fr. Zav. v Št. Goth.: Oni imenik je leta 1843. razposlal dr. Jan. Bleiweis po deželi, da je dobil slovanska imena iz dežele, ki se nahajajo zdaj v zdravniških knjigah in tudi v slovniku Cigaletovem. — Gosp. A. N. v Kokr.: Kar pišete v dopisu svojem o zajcih, je tako, da ni mogoče drugač, dokler se lovska postava ne predrugači.

Denarni zapisnik Matice slovenske.

Pri XXI. odborovi skupščini so bili v Matico sprejeti naslednji udje.

Z doneskom za 1870. in 1871. leto:

Gospodičina Toman Helena iz Kamnegorice . . .	4 gold.
Gospá Avsenik Neža, roj. Tomanova v Lescah . . .	4 „
„ Avsenik Marija, roj. Tomanova v Ljubljani . . .	4 „
„ Mali Marijana, roj. Tomanova v Ljubljani . . .	4 „
Gospod Sušnik Janez v Škofji Loki	4 „
„ Dekleva France, trgovski opravnik v Trstu . . .	4 „
„ Pirec Ivan, uradnik pri južni železnici v Ljubljani	4 „
„ Zupan Janez, gimn. profesor v Reki	4 „
„ Perklet Franjo, lekarnik v Črnomlji	4 „

Kursi na Dunaji 1. avgusta.

5% metaliki 59 fl. 40 kr.	Ažijo srebra 121 fl. — kr.
Narodno posojilo 69 fl. 10 kr.	Napoleondori 9 fl. 76 kr.